

KAPITAŁ LUDZKI
 NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

 Projekt współfinansowany przez
 Unię Europejską w ramach
 Europejskiego Funduszu
 Społecznego

UNIA EUROPEJSKA
 EUROPEJSKI
 FUNDUSZ SPOŁECZNY

Nazwa przedmiotu		Kod ECTS	
Literatura pozytywizmu - ćwiczenia		9.2.0495	
Nazwa jednostki prowadzącej przedmiot			
Zakład Historii Literatury Polskiej			
Studia			
wydział	kierunek	poziom	pierwszego stopnia
Wydział Filologiczny	Filologia polska	forma	stacjonarne
		moduł	wszystkie
		specjalnościowy	wszystkie
		specjalizacja	wszystkie
Nazwisko osoby prowadzącej (osób prowadzących)			
dr hab. Magdalena Kreft-Świetlik; dr Sylwia Karpowicz-Słowikowska; dr Agnieszka Friedrich			
Formy zajęć, sposób ich realizacji i przypisana im liczba godzin		Liczba punktów ECTS	
Formy zajęć		2	
Ćw. audytoryjne		Semestr 4	
Sposób realizacji zajęć		30 godzin - udział w ćwiczeniach;	
zajęcia w sali dydaktycznej		20 godzin - samodzielne studiowanie literatury i	
Liczba godzin		przygotowanie do zajęć oraz zaliczenia wraz z	
Ćw. audytoryjne: 30 godz.		zaliczeniem	
		Razem: 50 godzin = 2 ECTS.	
Termin realizacji przedmiotu			
2024/2025 letni			
Status przedmiotu		Język wykładowy	
obowiązkowy		polski	
Metody dydaktyczne		Forma i sposób zaliczenia oraz podstawowe kryteria oceny lub wymagania egzaminacyjne	
Analiza tekstów z dyskusją		Sposób zaliczenia	
		Zaliczenie na ocenę	
		Formy zaliczenia	
		kolokwium	
		Podstawowe kryteria oceny	
		Student otrzymuje ocenę z ćwiczeń na podstawie aktywności na zajęciach oraz po spełnieniu warunków ustanowionych na początku semestru przez Prowadzącego. Może to być sprawdzian znajomości lektur (pisemny lub ustny) przeprowadzony pod koniec semestru albo przygotowanie i zaliczenie pewnej liczby zadań w toku zajęć. Dopuszcza się dwie nieobecności studenta na zajęciach w semestrze. Każda dodatkowa nieobecność (w losowych przypadkach) musi być wyjaśniona i udokumentowana.	
Sposób weryfikacji założonych efektów uczenia się			

zakładany efekt uczenia się	Analiza tekstów z dyskusją	Prace śródsesemtralne lub kolokwium	Czynny udział w zajęciach
	Wiedza		
K_W01	+	+	+
K_W02	+	+	+
	Umiejętności		
K_U01	+	+	+
K_U03	+	+	+
K_U05	+	+	+
	Kompetencje społeczne		
K_K01	+	+	+

Określenie przedmiotów wprowadzających wraz z wymogami wstępnymi

A. Wymagania formalne

Wymaga się ukończenia przedmiotów historyczno-literackich z poprzednich semestrów, chyba że Prowadzący zdecyduje inaczej.

B. Wymagania wstępne

Umiejętność analizy i interpretacji dzieł literackich, wiedza na temat historii literatury polskiej i literatury powszechnej okresów poprzedzających omawianą epokę literacką.

W przypadku studentów z zagranicy konieczna jest znajomość języka polskiego w stopniu umożliwiającym zrozumienie treści prezentowanych podczas zajęć i aktywny w nich udział.

Cele kształcenia

Celem przedmiotu jest zapoznanie studentów ze światopoglądem okresu pozytywizmu i jego osiągnięciami literackimi. Zajęcia przynioszą szeroki przegląd wybranych tematów i postaw, idei oraz kontekstów, wielkich bohaterów literackich i twórców epoki, a także uprawianych gatunków. Rezultatem ma być również doskonalenie praktycznej umiejętności analizy i interpretacji dzieł literackich.

Treści programowe

Problematyka ćwiczeń: analiza i interpretacja dzieł literatury pozytywistycznej wybranych z listy lektur przez Prowadzącego, z uwzględnieniem problematyki pojawiającej się na wykładach – ukazanie odbicia rozmaitych problemów epoki w powstających wówczas tekstach literackich (powieści, nowele, poezja „czasów niepoetyckich”, publicystyka); mowa ezopowa; realizm tendencyjny, dojrzały, naturalizm; poetyka powieści dojrzałego realizmu; powieść historyczna; kontekst społeczny, filozoficzny, psychologiczny, biograficzny utworów; symbolika, tematy i motywy; dramat i teatr; związki z literaturą zachodnioeuropejską; charakterystyka stylu najwybitniejszych pisarzy.

Wykaz literatury

Każdorazowo na początku semestru Prowadzący ustala zakres lektur wymaganych do zaliczenia przedmiotu i do egzaminu.

Teksty literackie obowiązkowe:

- Adam Asnyk, Poezje zebrane, wstęp Z. Mocarska-Tycowa, Toruń 1995 (Sen grobów, sonety Nad głębiami, poezja tatrzańska, erotyki).
- Michał Bałucki, Grube ryby (wydanie Biblioteki Narodowej [BN]).
- Adolf Dygasiński, Zając.
- Maria Konopnicka, Poezje, oprac. A. Brodzka (np. cykl: Obrazki, Na fujarce, Piosenki i pieśni, Pieśni bez echa, Italia). Nowele: Banasiowa; Dym; Nasza szkapą; Panna Florentyna; Martwa natura; Miłosierdzie gminy; W Gdańsku.
- Jan Lam, Wielki świat Capowic.
- Eliza Orzeszkowa, Nad Niemnem (BN); Marta; Cham; Meir Ezofowicz. Nowele: A...B...C...; Dobra pani; Hekuba; Ogniwa; Tadeusz; W zimowy wieczór.
- Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu, oprac. J. Kulczycka-Saloni (BN): wstęp oraz artykuły: A. Wiślicki, Groch na ścianę; E. Orzeszkowa, Kilka uwag nad powieścią; O powieściach T. T. Jeża z rzutem oka na powieść w ogóle; A. Świętochowski, Pleśń społeczna i literacka; P. Chmielowski, Utylitaryzm w literaturze; Niemoralność w literaturze; B. Prus, Słówko o krytyce pozytywnej; Ogniem i mieczem. Powieść z lat dawnych... [rec.]; H. Sienkiewicz, O naturalizmie w powieści; O powieści historycznej; A. Sygietyński, Współczesna powieść we Francji. G. Flaubert.
- Bolesław Prus, Kroniki. Wybór (BN); Lalka (BN); Placówka (BN); Emancypantki; Faraon. Nowele: Antek; Cienie; Kamizelka; Omyłka; Powracająca fala; Sen; Z legend dawnego Egiptu (BN).
- Henryk Sienkiewicz, Listy z podróży do Ameryki (wybrane); Ogniem i mieczem; Bez dogmatu (BN). Nowele: Nikt nie jest prorokiem między swymi; Jamioł; Sachem; Stary sługa; Szkice węglem; Z pamiętnika poznańskiego nauczyciela; Za chlebem (BN).
- Aleksander Świętochowski, Chawa Rubin; Klub szachistów; Woły (BN).

Podręczniki i opracowania historycznoliterackie obowiązkowe:

- G. Borkowska, Pozytywiści i inni, Warszawa 1996.
- E. Jankowski, Eliza Orzeszkowa, Warszawa 1964.

- J. Krzyżanowski, Twórczość Henryka Sienkiewicza, Warszawa 1970.
- J. Kulczycka-Saloni, D. Knysz-Rudzka, E. Paczoska, Naturalizm i naturaliści w Polsce, Warszawa 1992.
- H. Markiewicz, Pozytywizm, Warszawa 1999.
- A. Martuszevska, Poetyka polskiej powieści dojrzałego realizmu (1876–1895), Wrocław 1977.
- Obraz literatury polskiej. Seria 4. Literatura polska w okresie realizmu i naturalizmu, pod red. H. Markiewicza, J. Kulczyckiej-Saloni, Z. Żabickiego. T. 1–4, Warszawa 1965–1971.
- Słownik literatury polskiej XIX wieku, red. J. Bachórz, A. Kowalczykova, Wrocław 1991.
- Z. Szweykowski, Twórczość Bolesława Prusa. T. 1–2, Warszawa 1972 (wyd. II).
- J. Tomkowski, Mój pozytywizm, Warszawa 1993.
- „Znak” 1996, nr 2: Dziedzictwo pozytywizmu.

Teksty literackie nadobowiązkowe do wyboru:

- Michał Bałucki, Pan burmistrz z Pipidówki; Dom otwarty.
- Józef Bliźniński, Rozbitki (BN).
- Tadeusz Budrewicz, Wiersze pozytywistów. Interpretacje, Katowice 2000.
- Adolf Dygasiński, Wilk, psy i ludzie; Beldonek.
- Iskry z popiołów. Zapomniane opowiadania polskie XIX wieku. S. 1–2, oprac. J. W. Gomulicki, Warszawa 1958–1960 (wybrane opowiadania).
- Maria Konopnicka, Nowelistyka: Obrazki więzienne; Na normandzkim brzegu; wybrane utwory dla dzieci.
- Józef Ignacy Kraszewski, Dziecię Starego Miasta (BN); Szalona.
- Jan Lam, Głowy do pożyty; Koroniarz w Galicji; Wybór kronik, oprac. S. Frybes, Warszawa 1954.
- Eliza Orzeszkowa, Dziurdziowie; Bene nati.
- Programy i dyskusje literackie okresu pozytywizmu, oprac. J. Kulczycka-Saloni (BN). Artykuły: A. Świętochowski, My i wy; P. Chmielowski, Młode siły; ks. F. Krupiński, Romantyzm i jego skutki; S. Witkiewicz, Mickiewicz jako kolorysta.
- Bolesław Prus, Literackie notatki o kompozycji (wybrane fragmenty), wstęp, wybór, oprac. A. Martuszevska, Gdańsk 2010; Grzechy dzieciństwa; Anielka.
- Publicystyka okresu pozytywizmu 1860–1900. Antologia, oprac. S. Fita, Warszawa 2002.
- Henryk Sienkiewicz, Rodzina Połanieckich; Quo vadis (BN); Potop; Krzyżacy. Nowelistyka: Janko Muzykant; Latarnik; Legenda żeglarska [BN].
- Antoni Sygietyński, Na skałach Calvados; Wysadzony z siodła.
- Adam Szymański, Szkice (wybrane teksty), wstęp i oprac. B. Burdziej, Kraków 1998.
- Aleksander Świętochowski, Dumania pesymisty, oprac. i wstęp E. Paczoska, Warszawa 2002; Liberum veto, t. 1–2, wybór i wstęp S. Sandler, Warszawa 1976; Wspomnienia, oprac. S. Sandler, Wrocław 1966.
- Gabriela Zapolska, Kaśka Kariatyda.

Opracowania historycznoliterackie nadobowiązkowe do wyboru:

- J. Bachórz, Spotkania z „Lalką”. Mendel studiów i szkiców o powieści Bolesława Prusa. Gdańsk 2010.
- A. Brodzka, Maria Konopnicka, Warszawa 1961.
- T. Bujnicki, Sienkiewicz „Powieści z lat dawnych”. Studia, Kraków 1996.
- Filozofia i myśl społeczna w latach 1865–1895, wybór i oprac. A. Hochfeldowa i B. Skarga, t. 1–2, Warszawa 1980.
- S. Kieniewicz, Dramat trzeźwych entuzjastów. O ludziach pracy organicznej, Warszawa 1964.
- R. Koziołek, Ciało Sienkiewicza. Studia o płci i przemocy, Katowice 2009.
- „Lalka” i inne. Studia w stulecie polskiej powieści realistycznej, pod red. J. Bachórza i M. Głowińskiego, Warszawa 1992.
- L. Magnone, Maria Konopnicka. Lustra i symptomy, Gdańsk 2011.
- H. Markiewicz, „Lalka” Bolesława Prusa, Warszawa 1967.
- Z. Mocarcka-Tycowa, Wybory i konieczności. Poezja Asnyka wobec gustów estetycznych i najważniejszych pytań swoich czasów, Toruń 1990.
- Nowe stulecie trójcy powieściopisarzy, pod red. A.Z. Makowieckiego, Warszawa 1992.
- Przełom antypozytywistyczny w polskiej świadomości kulturowej końca XIX wieku, pod red. T. Bujnickiego i J. Maciejewskiego, Wrocław 1986.
- A. Romanowski, Pozytywizm na Litwie. Polskie życie kulturalne na ziemiach litewsko-białorusko-inflanckich w latach 1864–1904, Kraków 2003.
- Sekrety Orzeszkowej, pod red. G. Borkowskiej, M. Rudkowskiej, I. Wiśniewskiej, Warszawa 2012.
- Zdziwienia Kraszewskim, pod red. M. Zielińskiej, Wrocław 1990.
- M. Żmigrodzka, Orzeszkowa. Młodość pozytywizmu, Warszawa 1965.

Kierunkowe efekty uczenia się	Wiedza
K_W01, K_W02 K_U01, K_U03, K_U05 K_K01	K_W01, K_W02 Student: • potrafi scharakteryzować okres pozytywizmu w literaturze polskiej, opisać światopogląd epoki, wymienić główne idee, prądy i pojęcia z nią związane, opisać przebieg i przemiany okresu (K_W01, K_W02), • potrafi przybliżyć przedstawicieli najważniejszych nurtów, obozów, tendencji i postaw, obecnych w społecznym i literackim życiu publicznym (K_W01, K_W02), • posiada informacje potrzebne do ukazania sylwetek najważniejszych twórców literatury okresu pozytywizmu, ich dzieł, podejmowanej przez nich problematyki oraz charakterystyki ich stylu (K_W01, K_W02), • ma wiedzę na temat życia polityczno-społeczno-kulturalnego i literatury na

ziemiach trzech zaborów (K_W01, K_W02),

- potrafi określić miejsce literatury pozytywizmu w związku z literaturą poprzednich epok (szczególnie romantyzmu) oraz kolejnych generacji (np. modernizmu), jak również jej miejsce na tle literatury powszechnej (K_W01, K_W02),
- omawia przemiany realizmu, a także uprawiane w drugiej połowie XIX wieku rodzaje i gatunki literackie, z uwzględnieniem różnicujących się i nowo powstających (K_W01, K_W02),
- umie ukazać zależność literatury od sytuacji społeczno-polityczno-ekonomiczno-kulturowej (K_W01, K_W02),
- zdobywa doświadczenie interpretacji i reinterpretacji nie tylko tekstów literatury, ale i wszelkich dzieł kultury i przekazów językowych; potrafi prawidłowo odczytać fragmenty tekstów o podwójnym znaczeniu (mowa ezopowa) (K_W01, K_W02).

Umiejętności

K_U01, K_U03, K_U05

Student:

- korzysta z tradycyjnych i nowoczesnych źródeł tekstów literackich oraz opracowań naukowych, bibliografii i słowników; (K_U01);
- opracowuje zagadnienia dotyczące literatury omawianego okresu, samodzielnie zdobywa wiedzę stanowiącą podstawę do zajęć; (K_U01, K_U03);
- w praktyce stosuje nabytą wiedzę z zakresu historii literatury polskiej i powszechnej oraz poetyki i teorii literatury; (K_U03);
- posługuje się terminami z zakresu historii i teorii literatury, pracując z tekstami pozytywistycznymi; (K_U01, K_U03);
- odróżnia rozmaite formy wypowiedzi, potrafi przygotować krótką wypowiedź ustną na zadany temat związany z literaturą pozytywizmu oraz wypowiedź interpretacyjną, a także odpowiedzieć pisemnie na podane w sprawdzianie zagadnienia; (K_U03, K_U05);
- zabiera głos w dyskusji w grupie, dowodzi, argumentuje, porównuje, polemizuje i formułuje sądy na temat często kontrowersyjnych i niejednoznacznych postaw bohaterów literackich i omawianych problemów, wykorzystując przy tym swe doświadczenie i obserwacje natury społecznej i psychologicznej; (K_U01, K_U03);
- doskonalą umiejętność notowania, szybkiego czytania, gromadzenia materiałów do studiów, planowania pracy oraz wykonuje prace pisemne o różnej treści, przeznaczeniu i obszerności; (K_U01, K_U03, K_U05).

Kompetencje społeczne (postawy)

K_K01

Student:

- umie pracować samodzielnie i współpracować z innymi, potrafi dokształcać się samodzielnie, sięgać po dodatkowe lektury, podejmować własne zadania badawcze w zakresie literatury pozytywizmu (K_K01),
- poszerza horyzonty i pogłębia świadomość wagi dziedzictwa kulturowego XIX wieku i związków przedstawicieli tej epoki z kolejnymi generacjami (K_K01),
- zdobywając wiedzę o prospołecznych postawach pokolenia drugiej połowy XIX wieku, obserwuje proces kształtowania się świadomości i postaw obywatelskich oraz korzeni obecnych postaw społecznych i patriotycznych (K_K01),
- zdobywa wiedzę na temat źródeł współczesnych sobie zjawisk i postaw (feminizm a problematyka emancypacji kobiet w omawianym okresie, problematyka antysemityzmu, lęk przed cywilizacją techniczną i globalizacją), jest gotów do poszerzenia i zmiany poglądów (K_K01),
- dostrzega i obejmuje refleksją dylematy polityczne, społeczne i historyczne, charakterystyczne dla studiowanej epoki (np. patriotyzm, zdrada, lojalizm, metody walki), a powracające również w kolejnych dekadach i dyskusjach pokoleniowych (K_K01),
- dostrzega znaczenie obecności tak arcydzieł, jak i dzieł pisarzy minorum gentium oraz utworów literatury popularnej w całości literatury odczytanej (K_K01).

Kontakt

magdalena.kreft-swietlik@ug.edu.pl